

Prantsusse maal koli ennambest eggal ajastajal kolmkümmend tuhhat inimist selle többe kätte, ning Rootsi maal koli ennambest üks kümnes ossa neist latstist, ke ajastajal sündsiwa.

Minnawal saa-ajastajal, kos inimisse eggal wiisil naksüwa omma mõdistust arrutama, nakkati ka nõuwo otsma, kuis nõstme-többe wälja laggunewat hädda wõis keeläda. Mõnda nõuwo peeti ärra, ent se kii es awwita paljo middoge. Sis ärrat Jummal ütte arsti Englis - maal, kelle nimmi Jenner olli. Jo 1768 ajastajal pand temma täphele, et lehma uddaride küllel ütte többe nättäs, mes inimiste nõstme sarnane om. Lehma-nüsmisse mannaksi inimissele se többi; nemma saiwa ennege neide ihho paika külge, mes lehma uddarid olliwa putnu, wille, mes nelle neidi waiwa teiwa; — ent kii ne inimisse jäiwa nõstme többe wabbas, ehk nemma kül nõstme-többitsidega kokko puttewa. Kolmkümmend ajastaiga olli se arst holelik ning tegew, sedda asja täwweste ärra nõudma, ning sis kuluw temma sel tähtsal ajastal 1798 sedda tulluliku tarkust, mes temma olli löidnu. Temma wõt mädäda lehma uddaride wille sissest ning pand sedda hawu sisse, mes kää-warre külge olliwa tettu, ning neide kottuste pääl tulliwa willi ülles, mes weidi hädda

teiwa. — Kii, ke sedda többe olliwa pöddenu, olliwa kurje nõstmete wasta kaitsetu.

Se tullulik assi saiwe kigest Europa-ma rahwast wastawõetus ning prugitus, ning eggauts meist tijap, et ka meije maal eggal ajastajal latstile sel wiisil nõstme pantas.

Meije olleme teile sedda asja juttustanu ning tohame päle se teile weel mõnda õppust ning juhhatamist anda:

Kunna meije päiwel neide kaitsewa nõstme paneminne kigin paigun sünnip, sis ei wõi kurja lomalikku nõstme mitte ennamb ni wõimust wõtta ning ülle kää minna, kui ennitsel ajal. Ent sedda suurt häteggö, mes meile sel wiisil om näüdetu, ei peta mitte ni kallis, kui sedda õigusse perrast sünnis pidada. Kui wannembid manniksedas, omme latstile laske kaitsewa nõstme panda, sis kuleme mõnda neist ütlewat: misperrast peame Jummal õigust henne kätte kiskma? Nõstme tulleswa Temma kääst; iniminne peap neid pöddema, ei tohhi püda kawwalal kombel neide eest ärra taggameda. Ent nisuggutsille ütleme meije: Jummal lassap ka külmä, wiisma